EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

26. mai 2011 *

Kohtuasjas C-485/07,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Centrale Raad van Beroep'i (Madalmaad) 1. novembri 2007. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 5. novembril 2007, menetluses

Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen

versus

H. Akdas,

H. Agartan,

Z. Akbulut,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

M. Bas,

K. Yüzügüllüer,

E. Keskin,

C. Topaloglu,

A. Cubuk,

S. Sariisik,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja esimees A. Tizzano, kohtunikud J.-J. Kasel (ettekandja), A. Borg Barthet, M. Ilešič ja M. Berger,

kohtujurist: E. Sharpston,
kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 21. oktoobri 2010. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen, esindajad: F. Keunen ja I. Eijkhout,

– H. Akdas, esindaja: *advocaat* C. de Roy van Zuydewijn,

– H. Agartan, esindaja: *advocaat* D. Schaap,

– M. Bas, esindaja: *advocaat* N. Türkkol,

– Madalmaade valitsus, esindajad: C. Wissels, C. ten Dam ja M. Noort,

– Ühendkuningriigi valitsus, esindaja: Z. Bryanston-Cross, keda abistasid *barrister* J. Coppel ja *barrister* T. Ward,

– Euroopa Komisjon, esindajad: M. van Beek ja V. Kreuschitz,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada lepingut, millega loodi assotsiatsioon Euroopa Majandusühenduse ja Türgi vahel ning millele kirjutasid 12. septembril 1963 Ankaras alla ühelt poolt Türgi Vabariik ning teiselt poolt EMÜ liikmesriigid ja ühendus ning mis sõlmiti, kiideti heaks ja kinnitati ühenduse nimel nõukogu 23. detsembri 1963. aasta otsusega 64/732/EMÜ (edaspidi „assotsiatsioonileping") (EÜT 1964, 217, lk 3685; ELT eriväljaanne 11/11, lk 10), artiklit 9, 23. novembril 1970 Brüsselis allkirjastatud lisaprotokolli, mis sõlmiti, kiideti heaks ja kinnitati ühenduse nimel nõukogu 19. detsembri 1972. aasta määrusega (EMÜ) nr 2760/72 (EÜT L 293, lk 1; ELT eriväljaanne 11/11, lk 41) (edaspidi „lisaprotokoll"), artiklit 59 ning assotsiatsiooninõukogu 19. septembri 1980. aasta otsuse nr 3/80, mis käsitleb Euroopa ühenduste liikmesriikide sotsiaalkindlustussüsteemide kohaldamist Türgi töötajate ja nende pereliikmete suhtes (EÜT 1983, C 110, lk 60) (edaspidi „otsus nr 3/80"), artikli 3 lõige 1 ja artikli 6 lõike 1 esimest lõiku.

2 See taotlus esitati Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen'i (edaspidi „Uwv") ning H. Akdas'e ja veel kaheksa endise Türgi võõrtöötaja vahelises vaidluses, mille ese on töövõimetuspensioni täiendav hüvitis (edaspidi „täiendav hüvitis"), mida viimastele makstakse Madalmaade õigusnormide alusel.

Õiguslik raamistik

Liidu õigusnormid

EMÜ-Türgi assotsiatsioon

Assotsiatsioonileping

3 Assotsiatsioonilepingu artikli 2 lõike 1 kohaselt on lepingu eesmärk lepingupoolte kaubandus- ja majandussuhete jätkuv ja tasakaalustatud areng, sealhulgas tööjõu valdkonnas, kohaldades järk-järgult töötajate vaba liikumist (assotsiatsioonilepingu artikkel 12), samuti kaotades asutamisvabaduse (nimetatud lepingu artikkel 13) ning teenuste osutamise vabaduse (sama lepingu artikkel 14) piirangud eesmärgiga parandada Türgi elanike elatustaset ning hõlbustada Türgi Vabariigi hilisemat ühinemist ühendusega (nimetatud lepingu preambuli põhjendus 4 ja artikkel 28).

4 Selleks näeb assotsiatsioonileping ette ettevalmistava etapi, mis võimaldab Türgi Vabariigil ühenduse abiga oma majandust arendada (selle lepingu artikkel 3), üleminekuetappi, mille jooksul tuleb tagada tolliliidu järkjärguline rakendamine ning majanduspoliitikate ühtlustamine (nimetatud lepingu artikkel 4), ning lõppetappi, mis rajaneb tolliliidul ja hõlmab lepingupoolte majanduspoliitikate tihedama koordineerimise (sama lepingu artikkel 5).

5 Assotsiatsioonilepingu artikkel 6 on sõnastatud järgmiselt:

„Assotsiatsiooni rakendamiseks ja järkjärguliseks arendamiseks kohtuvad lepingupooled assotsiatsiooninõukogus, mis tegutseb talle käesoleva lepinguga antud volituste raames."

6 Assotsiatsioonilepingu artikkel 8, mis paikneb lepingu II jaotises „Üleminekuetapi rakendamine", näeb ette:

„Artiklis 4 nimetatud eesmärkide elluviimiseks määrab assotsiatsiooninõukogu enne üleminekuetapi algust vastavalt ajutise protokolli artiklis 1 sätestatud menetlusele tingimused, korra ja ajakava [EÜ] asutamislepingus nimetatud valdkondi puudutavate sätete rakendamiseks, mida peab arvesse võtma; see kehtib eelkõige käesolevas jaotises sisalduvate valdkondade ning kaitseklauslite suhtes, mis osutuvad otstarbekaks."

7 Assotsiatsioonilepingu artikkel 9, mis paikneb viimase II jaotises, on sõnastatud järgmiselt:

„Lepingupooled tunnistavad, et lepingu kohaldamisalas ja ilma et see mõjutaks erisätteid, mis võidakse vastu võtta artikli 8 kohaldamiseks, on keelatud igasugune kodakondsuse alusel diskrimineerimine vastavalt [EÜ] artiklis [12] sätestatud põhimõttele."

8 Assotsiatsioonilepingu artikkel 12, mis paikneb lepingu II jaotise „Üleminekuetapi rakendamine" 3. peatükis „Muud majandussätted", sätestab:

„Lepingupooled on kokku leppinud, et lähtuvad nende vahel töötajate vaba liikumise järkjärgulisel sisseviimisel [EÜ] artiklitest [39], [40] ja [41]."

9 Assotsiatsioonilepingu artikli 22 lõige 1 sätestab:

„Assotsiatsiooninõukogu on pädev vastu võtma käesoleva lepingu eesmärkide saavutamiseks vajalikke otsuseid lepingus sätestatud juhtudel. Kumbki lepinguosaline võtab assotsiatsiooninõukogu otsuste rakendamiseks vajalikud meetmed. [...]"

– Lisaprotokoll

10 Lisaprotokolliga, mis on vastavalt selle artiklile 62 assotsiatsioonilepingu lahutamatu osa, nähakse artikli 1 kohaselt ette assotsiatsioonilepingu artiklis 4 nimetatud üleminekuetapi rakendamise tingimused, kord ja ajakavad.

11 Lisaprotokollis sisaldub II jaotis „Isikute ja teenuste liikumine", mille I peatükis käsitletakse „[t]öötajaid".

12 Lisaprotokolli I peatükki kuuluv artikkel 36 näeb ette, et töötajate vaba liikumine ühenduse liikmesriikide ja Türgi vahel tagatakse assotsiatsioonilepingu artiklis 12 sätestatud põhimõtete kohaselt järkjärguliste etappide abil nimetatud lepingu jõustumisele järgneva kaheteistkümnenda aasta lõpust kahekümne teise aasta lõpuni ning selleks vajalikud reeglid võtab vastu assotsiatsiooninõukogu.

13 Lisaprotokolli artikkel 39 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Enne käesoleva protokolli jõustumisele järgneva esimese aasta lõppu võtab assotsiatsiooninõukogu vastu sotsiaalkindlustusmeetmed ühenduse piires liikuvate Türgi kodakondsusega töötajate ning nende ühenduses elavate perekondade jaoks.

2. Need sätted peavad kehtestatava korra kohaselt võimaldama Türgi kodakondsusega töötajatel liita eri liikmesriikides omandatud kindlustus- ja tööstaaži, mis seondub vanaduspensionide, surma puhul makstavate hüvitiste ja töövõimetuspensionidega ning tervishoiuteenuste osutamisega töötajatele ning nende ühenduses elavatele perekondadele. Nende meetmetega ei kohustata liikmesriike võtma arvesse Türgis omandatud staaži.

3. Eespool nimetatud meetmetega tuleb tagada peretoetuste maksmine, kui töötaja perekond elab ühenduses.

4. Vanaduspensione, surma puhul makstavaid hüvitisi ja töövõimetuspensione, mille saamise õigus on tekkinud lõike 2 alusel vastu võetud meetmete kohaselt, peab olema võimalus Türki üle kanda.

5. Käesoleva artikliga ette nähtud meetmed ei mõjuta Türgi ja ühenduse liikmesriikide vahelistest kahepoolsetest lepingutest tulenevaid õigusi ja kohustusi, kui nende lepingutega on Türgi kodanikele ette nähtud soodsamad tingimused."

14 Selle sama protokolli artikkel 59 sätestab:

„Käesoleva protokolliga hõlmatud valdkondades ei kohelda Türgit soodsamalt, kui liikmesriigid üksteist vastavalt [EÜ] asutamislepingule kohtlevad."

Otsus nr 3/80

15 Otsuse nr 3/80, mille assotsiatsiooninõukogu võttis vastu lisaprotokolli artikli 39 alusel, eesmärk on kooskõlastada liikmesriikide sotsiaalkindlustusskeemid, et anda Türgi töötajatele, kes töötavad või on töötanud ühes või mitmes liikmesriigis, ning nende töötajate pereliikmetele ja nende ülalpidamisel olnud isikutele, õigused hüvitistele traditsioonilistes sotsiaalkindlustusliikides. Sel eesmärgil kordavad selle otsuse sätted sisuliselt 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes (EÜT L 149, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 35) teatud sätteid.

16 Otsuse nr 3/80 artikkel 2 „Isikuline kohaldamisala" sätestab:

„Käesolevat otsust kohaldatakse:

– töötajate suhtes, kelle suhtes kehtivad või kehtisid ühe või mitme liikmesriigi õigusaktid ning kes on Türgi kodanikud,

– nende töötajate pereliikmete suhtes, kes elavad ühe liikmesriigi territooriumil,

– nende töötajate ülalpidamisel olnud isikute suhtes."

17 Otsuse nr 3/80 artikli 3 lõige 1 „Võrdne kohtlemine", mis kordab määruse nr 1408/71 artikli 3 lõike 1 sõnastust, sätestab:

„Liikmesriigi territooriumil elavatel isikutel, kelle suhtes on kohaldatav käesolev otsus, on liikmesriigi õigusaktide alusel samasugused kohustused ja õigus saada hüvitisi samasugustel tingimustel kui kõnealuse liikmesriigi kodanikel, arvestades käesoleva otsuse erisätteid."

18 Otsuse nr 3/80 artikkel 4 „Reguleerimisala” sätestab oma lõigetes 1 ja 2:

„1. Käesolevat otsust kohaldatakse kõigi õigusaktide suhtes, mis reguleerivad järgmisi sotsiaalkindlustusliike:

a) hüvitised haiguse ning raseduse ja sünnituse korral;

b) invaliidsushüvitised, sealhulgas hüvitised, mis on mõeldud töövõime säilitamiseks või parandamiseks;

c) vanadushüvitised;

d) toitjakaotushüvitised;

e) tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitised;

f) matusetoetused;

g) töötushüvitised;

h) perehüvitised.

2. Käesolevat otsust kohaldatakse kõigi sotsiaalkindlustuse üld- ja eriskeemide suhtes, olenemata sellest, kas need on osamakselised või mitteosamakselised […]"

19 Otsuse nr 3/80 artikkel 6 „Elukohatingimusest loobumine […]", mis kattub määruse nr 1408/71 artikliga 10, sätestab oma lõike 1 esimeses lõikes järgmist:

„Välja arvatud juhul, kui käesolevas otsuses on sätestatud teisiti, ei tohi ühe või mitme liikmesriigi õigusaktide alusel saadavaid rahalisi invaliidsus-, vanadus- või toitjakaotushüvitisi ning tööõnnetus- ja kutsehaiguspensione mingil viisil vähendada, muuta, peatada, tühistada või konfiskeerida seetõttu, et nende saaja elab Türgis või liikmesriigi territooriumil, mis ei ole see liikmesriik, kus asub hüvitiste maksmise eest vastutav asutus."

20 Otsuse nr 3/80 III jaotis „Eri liiki hüvitistega seotud erisätted" sisaldab kooskõlastamissätteid eelkõige invaliidsuse, vanaduse ja toitjakaotuse korral makstava hüvitise (pensioni) kohta, mis on sarnased määruse 1408/71 omadega.

21 Otsuse nr 3/80 artikkel 32 sätestab:

„Türgi ja ühendus võtavad neid puudutavas osas käesoleva otsuse sätete rakendamiseks vajalikud meetmed."

22 Euroopa Ühenduste Komisjon esitas 8. veebruaril 1983 nõukogu määruse (EMÜ) ettepaneku otsuse nr 3/80 kohaldamiseks Euroopa Majandusühenduses (EÜT 1983, C 110, lk 1), mis nägi ette, et see „kohaldub ühenduses" (artikkel 1), ning mis kehtestas selle otsuse „täiendavad rakendusmeetmed".

23 Antud juhul ei viinud see ettepanek ometi Euroopa Liidu Nõukogu määruse vastuvõtmiseni.

Määrus nr 1408/71

24 Määrus nr 1408/71 sisaldab artiklit 3 „Võrdne kohtlemine", mille lõige 1 sätestab:

„Liikmesriigi territooriumil elavatel isikutel, kelle suhtes on kohaldatav käesolev määrus, on liikmesriigi õigusaktide alusel samasugused kohustused ja õigus saada samasuguseid hüvitisi kui kõnealuse liikmesriigi kodanikel, arvestades käesoleva määruse erisätteid."

25 Nimetatud määruse artikli 4 lõiked 1 ja 2 määratlevad selle reguleerimisala järgmises sõnastuses:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse kõigi õigusaktide suhtes, mis reguleerivad järgmisi sotsiaalkindlustusliike:

a) hüvitised haiguse ning raseduse ja sünnituse korral;

b) invaliidsushüvitised, sealhulgas hüvitised, mis on mõeldud töövõime säilitamiseks või parandamiseks;

c) vanadushüvitised;

d) toitjakaotushüvitised;

e) tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitised;

f) matusetoetused;

g) töötushüvitised;

h) perehüvitised.

2. Käesolevat määrust kohaldatakse kõigi sotsiaalkindlustuse üld- ja eriskeemide suhtes, olenemata sellest, kas need on osamakselised või mitteosamakselised […]”

26 Nõukogu 30. aprilli 1992. aasta määruse (EMÜ) nr 1247/92, millega muudetakse määrust nr 1408/71 (EÜT L 136, lk 1), mis jõustus 1. juunil 1992, artikli 1 punkt 2 lisas viimase määruse artiklile 4 lõike 2*a* järgmises sõnastuses:

„Käesolevat määrust kohaldatakse ka mitteosamakseliste erihüvitiste suhtes, mida antakse õigusaktide või kindlustusskeemide alusel, mis ei kuulu lõikes 1 loetletute hulka või on lõike 4 alusel reguleerimisalast välja jäetud, juhul kui sellised hüvitised on mõeldud:

a) tagama täiendavat, asendavat või lisakaitset lõike 1 punktides a–h loetletud sotsiaalkindlustusliikidega hõlmatud riskide suhtes või;

b) üksnes invaliidide erikaitseks.”

27 Määruse nr 647/2005 artikli 1 punkt 2 muutis nimetatud artikli 4 lõiget 2a, mis on nüüd sõnastatud järgmiselt:

„Käesolevat artiklit kohaldatakse õigusaktides ettenähtud rahaliste mitteosamakseliste erihüvitiste suhtes, millel on nende subjektide ringi, eesmärkide ja/või saamise tingimuste tõttu nii lõikes 1 osutatud sotsiaalkindlustust käsitlevate õigusaktide kui ka sotsiaalabi tunnusjooned.

„Rahalised mitteosamakselised erihüvitised” on hüvitised:

a) mis on ette nähtud:

i) pakkuma täiendavat, asendavat või lisakaitset lõikes 1 osutatud sotsiaalkindlustusliikidega kaetud riskide suhtes ja mis tagavad asjaomastele isikutele asjaomase liikmesriigi majanduslikku ja sotsiaalset olukorda arvesse võttes elatusmiinimumiga võrdse sissetuleku; või

ii) üksnes puuetega inimeste erikaitseks, mis on tihedalt seotud nimetatud isiku sotsiaalse keskkonnaga asjaomases liikmesriigis, ja

b) mille rahalised vahendid saadakse eranditult kohustuslikest maksudest, mis on ette nähtud üldiste avalike kulude katmiseks, ning hüvitiste määramise ja arvutamise tingimused ei sõltu ühestki hüvitisesaaja poolt makstavast maksest. Osamakselise hüvitise täiendamiseks ettenähtud hüvitisi ei loeta siiski osamakselisteks hüvitisteks ainuüksi sel põhjusel, ja

c) need on loetletud IIa lisas."

28 Määruse nr 1408/71 artikli 10 lõike 1 esimene lõik sätestab:

„Välja arvatud juhul, kui käesolevas määruses on sätestatud teisiti, ei tohi ühe või mitme liikmesriigi õigusaktide alusel saadavaid rahalisi invaliidsus-, vanadus- või toitjakaotushüvitisi, tööõnnetus- ja kutsehaiguspensione ning matusetoetusi mingil viisil vähendada, muuta, peatada, tühistada või konfiskeerida seetõttu, et nende saaja elab liikmesriigi territooriumil, mis ei ole see liikmesriik, kus asub hüvitiste maksmise eest vastutav asutus."

29 Määruse nr 1247/92 artikli 1 punkt 4 lisas samuti määrusesse nr 1408/71 uue artikli 10a, mille lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Olenemata artikli 10 ja III jaotise sätetest antakse isikutele, kelle suhtes on käesolev määrus kohaldatav, artikli 4 lõikes 2a osutatud rahalisi mitteosamakselisi erihüvitisi üksnes nende elukohajärgse liikmesriigi territooriumil vastavalt selle liikmesriigi õigusaktidele tingimusel, et sellised hüvitised on loetletud IIa lisas. Selliseid hüvitisi annab elukohajärgne asutus oma kulul."

30 Määruse nr 647/2005 artikli 1 punkt 5 muutis nimetatud artikli 10a lõiget 1, mis on nüüd sõnastatud järgmiselt:

„Artikli 10 ja III jaotise sätteid ei kohaldata artikli 4 lõikes 2a osutatud rahaliste mitteosamakseliste erihüvitiste suhtes. Isikud, kelle suhtes käesolevat määrust kohaldatakse, saavad neid hüvitisi üksnes oma elukohaliikmesriigi territooriumil kõnealuse riigi õigusaktide kohaselt juhul, kui need hüvitised on nimetatud IIa lisas. Hüvitisi maksab elukohajärgne asutus oma kulul."

31 Määruse nr 1247/92 artikli 2 lõiked 1 ja 2 sätestavad:

„1. Käesoleva määruse artikli 1 kohaldamisega ei kaasne nende hüvitiste tühistamine, mille liikmesriikide pädevad asutused on andnud enne käesoleva määruse jõustumist määruse […] nr 1408/71 III jaotise alusel ja mille suhtes kohaldatakse kõnealuse määruse artikli 10 sätteid.

2. Käesoleva määruse artikli 1 kohaldamisega ei kaasne pensionilisana antava mitteosamakselise erihüvitise taotluse tagasilükkamine, mille on esitanud taotleja või hüvitisesaaja, kelle puhul olid kõnealuse hüvitise saamise tingimused täidetud enne käesoleva määruse jõustumist, ka siis, kui kõnealune isik elab mõne muu liikmesriigi territooriumil kui pädeva riigi oma, tingimusel et hüvitisetaotlus esitatakse viie aasta jooksul pärast käesoleva määruse jõustumist."

32 Määruse nr 1408/71 rakendamise kord on kehtestatud nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määrusega (EMÜ) nr 574/72 (EÜT L 74, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 83).

Siseriiklikud õigusnormid

33 Töövõimetuskindlustuse seadus (Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering, edaspidi „WAO"), mis on jõus alates 1966. aastast, näeb Madalmaades töötajatele ette kindlustuse töövõimetuse vastu.

34 6. novembri 1986. aasta täiendavate hüvitiste seaduse (Toeslagenwet, edaspidi „TW"), mis jõustus 1. jaanuaril 1987, eesmärk on anda isikutele, kes saavad sellise sotsiaalkindlustuse alusel, nagu on kehtestatud WAO-ga (samal alusel kui eelkõige töötushüvitised, tööõnnetus- ja kutsehaigushüvitised), miinimumpalgast väiksemat hüvitist sissetuleku kaotuse eest, täiendavat hüvitist, mis tõstaks nende sissetuleku kuni Madalmaades kehtiva miinimumpalgani. Põhikohtuasja asjaolude asetleidmise ajal ulatus täiendav hüvitis kuni 30% miinimumpalgast, nii et isik, kellel oli õigus väiksemale töövõimetushüvitisele kui 70% nimetatud palgast, sai miinimumpalgast väiksema sissetuleku. Uwv määrab huvitatud isikute taotlusel kindlaks õiguse täiendavale hüvitisele TW alusel.

35 27. mai 1999. aasta hüvitiste eksportimise piiramist käsitlev seadus (Wet beperking export uitkeringen, edaspidi „BEU") lisas TW-sse uue artikli 4a, mille lõige 1 sätestab, et isik, kes vastab selle seadusega ettenähtud hüvitise saamise tingimustele, ei ole seda hüvitist õigustatud saama ajavahemikul, mil ta Madalmaades ei ela. See seadus täpsustab, et kõnealuste hüvitiste eksportimine on võimalik üksnes juhul, kui riigiga,

kus asjaomane isik elab, on sõlmitud kahepoolne leping, mis tagab Madalmaade õigusnormide järgimise.

36 Nagu nähtub BEU seletuskirjast, on selle TW muudatuse eesmärk asendada isikupõhimõte territoriaalsuse põhimõttega, et parandada välismaal elavatele isikutele hüvitiste maksmise kontrollimise tingimusi. Madalmaade seadusandja põhjendas selles kontekstis nimetatud muudatust ka täiendava hüvitise eesmärgiga, milleks on tagada toimetulekumiinimum Madalmaades, ning asjaoluga, et selle rahastamine toimub riigieelarve kaudu.

37 Eespool viidatud TW muudatus jõustus 1. jaanuaril 2000.

38 Kehtestati siiski üleminekukord, mille alusel isikud, kellel on uute õigusnormide jõustumisele eelneval päeval õigus TW-ga ette nähtud hüvitistele ning kes sel hetkel Madalmaades ei ela:

„1° saavad esimesel aastal pärast selle seaduse jõustumist [st aastal 2000] hüvitist [täies ulatuses] hüvitise summast, millele neil oleks õigus, kui nad elaksid Madalmaades;

2° saavad teisel aastal pärast selle seaduse jõustumist [st aastal 2001] hüvitist 2/3 ulatuses hüvitise summast, millele neil oleks õigus, kui nad elaksid Madalmaades;

3° saavad kolmandal aastal pärast selle seaduse jõustumist [st aastal 2002] hüvitist 1/3 ulatuses hüvitise summast, millele neil oleks õigus, kui nad elaksid Madalmaades."

39 Järgnevatel aastatel lõpetatakse isikutele, kes Madalmaades ei ela, hüvitise maksmine täielikult.

40 Määrusest nr 647/2005 tulenevalt lisati TW-sse, mida on 2000. aastal BEU-ga muudetud, määruse nr 1408/71, mida on muudetud määrusega 1247/92, IIa lisas esinev mitteosamakseliste erihüvitiste loetelu määruse nr 1408/71 artikli 4a tähenduses, mille suhtes määruse nr 1408/71 artiklis 10 sätestatud eksportimiskohustust ei kohaldata, seda vastavalt viimase määruse artiklile 10a.

41 Järgnevalt lisati alates 7. detsembrist 2006 TW-sse uus üleminekusäte isikute kohta, kes ei ela Madalmaades, vaid mõnes muus Euroopa Liidu liikmesriigis, Euroopa Majanduspiirkonna riigis või Šveitsis, mille kohaselt saavad isikud, kui nad on määruse nr 647/2005 jõustumisele eelneval päeval õigustatud saama määruse nr 1408/71 artikli 10 lõike 1 alusel hüvitisi,

– aastal 2007 hüvitist täies ulatuses hüvitise summast, millele neil oleks õigus, kui nad elaksid Madalmaades;

– aastal 2008 hüvitist 2/3 ulatuse hüvitise summast, millele neil oleks õigus, kui nad elaksid Madalmaades;

– aastal 2009 hüvitist 1/3 ulatuses hüvitise summast, millele neil oleks õigus, kui nad elaksid Madalmaades.

42 Nimetatud isikutele lõpetatakse hüvitise maksmine täielikult alates 1. jaanuarist 2010.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

43 Eelotsusetaotlusest nähtub, et põhikohtuasja kostjad on Türgi kodanikud, kes on teatava ajaperioodi Madalmaades töötanud.

44 Olles töövõimetud, taotlesid ja said nad enne 2000. aastat WAO alusel Madalmaade poolt makstavat hüvitist.

45 Kuna nimetatud hüvitis oli väiksem kui miinimumpalk, maksti põhikohtuasja kostjatele ka enne 2000. aastat jõus olnud TW redaktsiooni alusel täiendavat hüvitist, mille eesmärk oli tagada neile sissetulek, mille tase on võimalikult lähedane miinimumpalgale.

46 Oma füüsilise võimetuse tõttu jätkata töötamist naasid põhikohtuasja kostjad oma perekondade juurde Türki, säilitades lisaprotokolli artikli 39 lõike 4 alusel õiguse neile

kahele hüvitisele. Hüvitist maksti neile alati ühise maksena, milles ei eristatud töövõimetushüvitise ja täiendava hüvitise summasid.

47 Pärast TW muutmist BEU-ga, mis jõustus 1. jaanuaril 2000, otsustasid Madalmaade pädevad ametiasutused käesoleva kohtuotsuse punktis 38 osutatud üleminekukorda kohaldades neile siiani makstud täiendava hüvitise maksmise järkjärguliselt lõpetada, vähendades alates 1. jaanuarist 2001 seda aastas 1/3 võrra.

48 Põhikohtuasja kostjad esitasid selle järkjärgulise lõpetamise otsuse peale kaebuse.

49 Centrale Raad van Beroep leidis 14. märtsi 2003. aasta otsuses, et hüvitiste lõpetamine on vastuolus oma kodanike ja välismaalaste võrdset kohtlemist sotsiaalkindlustuse valdkonnas käsitleva Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) poolt 28. juunil 1962. aastal Genfis vastu võetud konventsiooni nr 118 (edaspidi „ILO konventsioon nr 118") artikli 5 lõikes 1 sätestatud kohustusega võimaldada hüvitiste eksportimist.

50 Uwv otsustas seejärel 18. augustil 2003 maksta põhikohtuasja kostjatele ajavahemikul 1. jaanuarist 2001 kuni 30. juunini 2003 täiendavat hüvitist täies ulatuses. Seevastu lõpetati alates 1. juulist 2003 selle hüvitise maksmine lõplikult.

51 Põhikohtuasja kostjate vaided nende lõpetamise otsuste peale jäeti rahuldamata.

52 Rechtbank te Amsterdam tunnistas oma 19. märtsi 2004. aasta ja 23. augusti 2004. aasta kohtuotsustega põhikohtuasja kostjate poolt esitatud kaebused põhjendatuks ning tühistas nimetatud otsused, leides, et viimastele makstava täiendava hüvitise maksmise lõpetamine ei ole vastuolus üksnes ILO konventsiooni nr 118 artikli 5 lõikega 1, vaid ka otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 esimese lõigu ja Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni, mis on allkirjastatud 4. novembril 1950 Roomas (edaspidi „EIÕK"), artiklis 14 sätestatud kodakondsuse alusel diskrimineerimise keeluga, mida tuleb lugeda koos Pariisis 20. märtsil 1952 alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni lisaprotokolli (edaspidi „esimene lisaprotokoll") artikliga 1, ning kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti, mille ÜRO Peaassamblee võttis vastu 16. detsembril 1966 ning mis jõustus 23. märtsil 1976, artikliga 26.

53 Uwv esitas seejärel nimetatud kohtuotsuste peale Centrale Raad van Beroepile apellatsioonkaebused.

54 Pärast seda, kui Centrale Raad van Beroep tuvastas Rechtbank te Amsterdami eeskujul ning ilma et tema lahendada oleva kohtuasja pooled seda oleksid vaidlustanud, et WAO alusel makstavat täiendavat hüvitist, mille maksmine ei sõltu individuaalselt taotleja isiklikele vajadustele antavast hinnangust, tuleb pidada invaliidsushüvitiseks otsuse nr 3/80 artikli 4 lõike 1 punkti b tähenduses ning see kuulub seega selle otsuse esemelisse kohaldamisalasse, soovib Centrale Raad van Beroep siiski esiteks teada, kas selle otsuse artikli 6 lõike 1 esimesel lõigul on vahetu õigusmõju ja milline on selle sätte ulatus, kuivõrd selles on sätestatud elukohatingimuse absoluutne keeld, samas kui pärast nimetatud otsuse vastuvõtmise kuupäeva muudeti määrust nr 1408/71 selliselt, et see sama keeld ei näi teatud tingimustel mitteosamakseliste erihüvitistele kohalduvat.

55 Teiseks on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kahtlused seoses kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu tõlgendamisega EMÜ-Türgi assotsiatsiooni raames.

56 Seoses sellega – nagu Rechtbank te Amsterdam selle kohta juba nentis – ei saa otsuse nr 3/80 artikli 3 lõikes 1 sätestatud võrdse kohtlemise reeglile käesolevas asjas tõhusalt tugineda, kuna see säte kohaldub üksnes „liikmesriigi territooriumil elavate isikute" suhtes ning põhikohtuasja kostjate elukoht on edaspidi Türgis. Siiski erineb see assotsiatsioonilepingu artiklist 9, mis sellist piirangut ei sisalda.

57 Põhikohtuasja pooled on ühel seisukohal selle osas, et viimati nimetatud artiklil on vahetu õigusmõju. Lisaks nähtub väljakujunenud kohtupraktikast, et keelatud on mitte ainult ilmselge diskrimineerimine kodakondsuse alusel, vaid ka igasugune varjatud diskrimineerimine, mis mõne muu tunnuse järgi vahet tehes toob faktiliselt kaasa samasuguse tagajärje.

58 Käesoleval juhul märgib Centrale Raad van Beroep, et esineb kahte erinevat tüüpi TW artiklist 4 tulenevat kaudset kodakondsuse alusel vahetegemist, mida tuleb lähtuvalt nende võimalikust põhjendatusest hinnata eraldi.

59 Esiteks on tõenäoline, et hüvitist saama õigustatud isikute seas, kellel ei ole enam õigust täiendavale hüvitisele TW alusel, kuna nad ei ela enam Madalmaades, on muu kui Madalmaade kodakondsusega isikuid – sealhulgas suur rühm Türgi kodanikke – rohkem kui Madalmaade kodanikke, kes sagedamini jätkavad Madalmaade territooriumil elamist.

60 Madalmaade Kuningriigi poolt esitatud põhjendused TW alusel makstavate täiendavate hüvitiste eksportimise võimaluse lõpetamiseks tuginevad sellele, et väidetavalt on problemaatiline teha kindlaks isikute, kes Madalmaades ei ela, isiklikku ja perekondlikku olukorda, selle hüvitise maksmine toimub riigieelarve kaudu, siseriikliku seadusandja soov on naasta sotsiaalkindlustuse peamise eesmärgi ehk elanikele hüvitiste maksmise juurde, ning TW eriolemusele, mille eesmärk on täiendada sotsiaalkindlustuse hüvitist selliselt, et see ulatuks Madalmaade miinimumpalgani.

61 Seoses kontrollimise tingimustega rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Türgiga on sõlmitud kahepoolne leping, mis sätestab võimalused kontrolli teostamiseks selles riigis. Sellest tulenevalt tahab Centrale Raad van Beroep teada, kas muud, peamiselt rahastamise korraga seotud põhjused, võivad endast kujutada piisavat põhjendust tema lahendada olevas kohtuasjas kõne all olevale erinevale kohtlemisele.

62 Teiseks esineb kaudne kodakondsuse alusel vahetegemine, kuna põhikohtuasja kostjatele lõpetati tulenevalt asjaolust, et huvitatud isikud elavad Türgis, täiendava hüvitise maksmine lõplikult alates 1. juulist 2003, samas kui üleminekukorra kohaselt algab isikute suhtes, kellel on liidu liikmesriigi või teatud kolmanda riigi kodakondsus, kuid kes elavad liidu territooriumil, selle hüvitise järkjärguline maksmise lõpetamine alles 2007. aastast.

63 Selles kontekstis väitis Uwv, et kõnealust vahetegemist tuleb analüüsida assotsiatsioonilepingu piiratud eesmärkidest lähtudes, mis sisaldavad eesmärki viia järk-järgult ellu Türgi töötajate vaba liikumine ning tagada liikmesriikide ja Türgi vaheliste majandussuhete jätkuv ja tasakaalustatud areng. Seetõttu ei ole võimalik anda assotsiatsioonilepingu artiklile 9 sama ulatust kui see, mis on antud EÜ artiklile 12.

64 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb siiski, kas see põhjendus on tuvastatud erineva kohtlemise õigustamiseks piisav. Ta lisab, et assotsiatsioonilepingu artikli 9 tõlgendamise raames soovib ta samuti saada selgust, millised on asjakohased juhised, mis võimaldavad tal teha kindlaks, kas kõnealused siseriiklikud õigusnormid on kooskõlas põhiõigustega, mille austamise tagab Euroopa Kohus ja mis tulenevad eelkõige EIÕK-st ja esimesest lisaprotokollist.

65 Neil asjaoludel otsustas Centrale Raad van Beroep menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas otsuse nr 3/80 artikli 6 lõi[k]e 1 [esimene lõik], võttes arvesse selle sõnastust ning otsuse nr 3/80 ja [assotsiatsiooni]lepingu eesmärki ja laadi, sisaldab selget ja täpset kohustust, mille täitmine või mõju ei eelda mingit edasist akti, nii et sellel sättel võib olla vahetu õigusmõju?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav:

a) Kas otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 kohaldamisel tuleb mingil viisil arvesse võtta määruse nr 1408/71 muudatusi pärast 19. septembrit 1980 mitteosamakseliste erihüvitiste osas?

b) Kas lisaprotokolli artikli 59 on selles suhtes mingit tähendust?

3. Kas assotsiatsioonilepingu artiklit 9 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi niisuguse õigusnormi nagu TW artikli 4a kohaldamine, mis viib kaudse diskrimineerimiseni kodakondsuse alusel,

   – esiteks seetõttu, et isikute hulgas, kellel ei ole (enam) õigust täiendavale hüvitisele, kuna nad ei ela enam Madalmaades, on rohkem kui Madalmaade kodanikke muude riikide kodanikke, sealhulgas suur rühm Türgi kodanikke,

   – teiseks seetõttu, et täiendavate hüvitiste maksmine Türgis elavatele Türgi kodanikele on lõpetatud alates 1. juulist 2003, samas kui Euroopa Liidu territooriumil elavatele Euroopa Liidu liikmesriigi ja kolmanda riigi kodanikele lõpetatakse täiendavate hüvitiste maksmine (järk-järgult) alles alates 1. jaanuarist 2007?"

Eelotsuse küsimused

Esimene küsimus

66 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib oma esimese küsimusega, kas otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 esimesel lõigul on liikmesriikides vahetu õigusmõju.

67 Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleb ühenduse ja kolmandate riikide vahel sõlmitud lepingu sätet pidada vahetut õigusmõju omavaks, kui sätte sõnastust ning lepingu eesmärki ja olemust arvestades sisaldab see selget ja täpset kohustust, mille täitmine või tagajärgede tekkimine ei eelda hilisema akti vastuvõtmist. Samad tingimused kohalduvad ka küsimuses, kas assotsiatsiooninõukogu otsuse sätetel on vahetu õigusmõju (vt eelkõige 4. mai 1999. aasta otsus kohtuasjas C-262/96: Sürül, EKL 1999, lk I-2685, punkt 60 ja viidatud kohtupraktika).

68 Tulenevalt selle sõnastusest, kehtestab otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 esimene lõik selgelt, täpselt ja tingimusteta liikmesriikidele keelu vähendada, muuta, peatada, tühistada või konfiskeerida selles sättes loetletud hüvitisi seetõttu, et nende saaja elab Türgis või liikmesriigi territooriumil, mis ei ole see liikmesriik, kus asub hüvitiste maksmise eest vastutav asutus.

69 Nagu Euroopa Komisjon seda õigesti rõhutas, näeb see säte ette kohustuse saavutada täpne tulemus, st keeld kehtestada igasuguseid piiranguid õiguste eksportimise suhtes, mille Türgi kodanikud on omandanud liikmesriigi õigusnormide alusel. Seega saab üksikisik selleks, et nõuda siseriiklikus kohtus liikmesriigi vastupidiste õigusnormide kohaldamata jätmist, sellele kohustusele tugineda, ilma et see eeldaks täiendavate rakendusmeetmete võtmist (vt analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsus Sürül, punkt 63).

70 Otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 esimene lõik on oma olemuselt seega selline, et erineb oluliselt sellest, mis iseloomustab eri liikmesriikide õigusaktide selliseid tehnilisi koordinatsiooni sätteid sotsiaalkindlustuse valdkonnas nagu eeskirjad, mis esinevad sama otsuse artiklites 12 ja 13 ja mis olid kohaldatavad 10. septembri 1996. aasta otsuse aluseks olnud kohtuasjas C-277/94 (Taflan-Met jt, EKL 1996, lk I-4085) ning mille

puhul Euroopa Kohus otsustas, et kuni nõukogu ei ole võtnud vajalikke täiendavaid rakendusmeetmeid, ei ole neil sätetel liikmesriigi territooriumil vahetut õigusmõju.

71 Eelnevat tõlgendust ei sea kahtluse alla asjaolu, et otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 esimene lõik täpsustab, et elukohatingimuse keelul on õigusmõju, „välja arvatud kui käesolevas otsuses on sätestatud teisiti". Nimelt piisab, kui sellega seoses märkida, et see otsus ei sätesta nimetatud sättega kehtestatud keelu suhtes ühtegi erandit ega piirangut.

72 Lisaks ei ole - samadel põhjustel, kui on toodud välja eespool viidatud kohtuotsuse Sürül punktides 70–72 - järeldus, et otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 esimene lõik reguleerib otseselt üksikisikute olukorda, vastuolus assotsiatsioonilepingu, millega see säte seotud on, eesmärgi ja olemuse uurimisega.

73 Sellest tuleneb, et otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 esimene lõik kehtestab piisavalt täpse ja tingimusteta eeskirja selleks, et siseriiklik kohus saaks seda kohaldada, ning seega reguleerib see üksikisikute õiguslikku olukorda.

74 Seega tuleb esimesele küsimusele vastata, et otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 esimest lõiku tuleb tõlgendada selliselt, et sellel on vahetu õigusmõju, nii et Türgi kodanikud, kelle suhtes see säte kohaldub, saavad liikmesriikide kohtutes sellele sättele tugineda, taotlemaks sellega vastuolus olevate siseriiklike normide kohaldamata jätmist.

Teine küsimus

75 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada saada, kas otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 esimest lõiku tuleb tõlgendada selliselt, et sellega on vastuolus sellised liikmesriigi õigusnormid, nagu on sätestatud TW artiklis 4, mis lõpetavad siseriiklike õigusaktide alusel antava täiendava hüvitise maksmise, kuna isikud, kellel on õigus seda hüvitist saada, ei ela enam nimetatud liikmesriigi territooriumil.

76 Sellega seoses tuleb meenutada, et otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 esimene lõik kehtestab elukohatingimuse keelu seoses sotsiaalkindlustuse hüvitistega, mille hulka kuulub ka rahaline invaliidsushüvitis.

77 Nagu nähtub eelotsusetaotlusest, tunnistavad põhikohtuasja pooled, et selline sotsiaalkindlustushüvitis nagu täiendav hüvitis, mida makstakse sellise sotsiaalkindlustusskeemi alusel, nagu on kehtestatud WAO-ga, on invaliidsushüvitis otsuse nr 3/80 artikli 4 lõike 1 punkti b tähenduses ja kuulub sama otsuse artikli 6 lõike 1 esimese lõigu reguleerimisalasse.

78 Lisaks on selge, et põhikohtuasja kostjad on Türgi kodanikud, kes on õiguspäraselt liikmesriigi territooriumil elanud ja töötanud. Pärast teatavat aega töötamist omandasid nad vastuvõtva liikmesriigi õigusnormide alusel õiguse sotsiaalkindlustushüvitistele. Käesoleval juhul puudutab see töövõimetuspensioni, kuna nad ei saanud töövõimetuse tõttu töötamist jätkata, ning TW-s sätestatud täiendavat hüvitist, kuna nende pensioni summa, millele neil õigus oli, oli väiksem kui miinimumpalk. Nad said neid hüvitisi tegelikkuses teatud aja jooksul, sealhulgas pärast seda, kui nad olid

Türki naasnud, vastavalt lisaprotokolli artikli 39 lõikele 4, mis sätestab võimaluse eksportida liikmesriigis omandatud vanadus-, töövõimetus- ja toitjakaotuspensione.

79 Neil tingimustel kuuluvad põhikohtuasja kostjad otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 esimese lõigu isikulisse kohaldamisalasse kui Türgi kodanikust töötajad, kes saavad liikmesriigi õigusaktide alusel käesoleval juhul töövõimetushüvitist ja elavad edaspidi Türgis.

80 Tuleb lisada – nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 71 juba mainitud on –, et otsus nr 3/80 ei sätesta ühtegi erandit ega piirangut selle artikli 6 lõike 1 esimeses lõigus sätestatud elukohatingimuse keelu kohta.

81 Eelnevast lähtudes on kõik otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 esimese lõigu kohaldamiseks vajalikud tingimused sellise olukorra puhul, nagu on kõne all põhikohtuasjas, täidetud.

82 Sellest tuleneb, et sellised Türgi kodanikud, nagu on kõne all põhikohtuasjas, saavad tõhusalt tugineda otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 esimesele lõigule, kui nad nõuavad WAO alusel neile makstava täiendava hüvitise maksmise jätkamist Türki.

83 Eelnevat järeldust ei mõjuta asjaolu, mis puudutab sellist sotsiaalkindlustushüvitist nagu täiendav hüvitis, et määruses nr 1408/71 praegu sätestatud süsteem erineb sellest, mis on kehtestatud otsusega nr 3/80.

84 Nimelt muudeti määrust nr 1408/71 alates määruse nr 1247/92 vastuvõtmisest. Seega kuuluvad vastavalt määruse nr 1408/07 artikli 4 lõike 2a punktile a alates viimase määruse jõustumisest 1. juunil 1992 rahalised mitteosamakselised erihüvitised sõnaselgelt selle määruse esemelisse kohaldamisalasse.

85 Samast kuupäevast alates lisas määrus nr 1247/92 määrusesse nr 1408/71 uue artikli 10a, mis kehtestas erandi viimase määruse artikli 10 lõikes 1 sätestatud hüvitiste eksportimise kohustusest.

86 Samuti lisas määrus nr 647/2005 TW-sse, mida on 2000. aastal BEU-ga muudetud, määruse nr 1408/71, mida on muudetud määrusega nr 1247/92, IIa lisas esineva mitteosamakseliste erihüvitiste (määruse nr 1408/71 artikli 4a tähenduses) loetelu, mille suhtes vastavalt viimase määruse artiklile 10a selle sama määruse artiklis 10 sätestatud erandit ei kohaldata.

87 Sellel alusel lõpetas Madalmaade Kuningriik liidu kodanikele juhul, kui nad ei ela Madalmaade territooriumil, varem TW-s sätestatud hüvitiste maksmise.

88 Siiski ei saa sellistel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, pidada lisaprotokolli artiklis 59 sätestatud nõudega, mille kohaselt ei tohi kohelda Türgi kodanikke soodsamalt kui liidu kodanikke, vastuolus olevaks olukorda, kus endistele Türgi võõrtöötajatele, kes naasevad Türki, jätkatakse otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 esimese lõigu alusel selliste sotsiaalkindlustushüvitiste maksmist nagu täiendav hüvitis, isegi kui selle maksmine on lõpetatud liidu kodanikele, kes seda maksva liikmesriigi territooriumil

ei ela (vt selle kohta eelkõige 19. veebruari 2009. aasta otsus kohtuasjas C-228/06: Soysal ja Savatli, EKL 2009, lk I-1031, punkt 61).

89 Esiteks sätestab sama lisaprotokolli artikli 39 lõige 4 sõnaselgelt teatud sotsiaalkindlustushüvitiste ülekandmise Türki, mille hulgas esineb ka Türgi kodanikust töötaja ühe või mitme liikmesriigi õigusaktide alusel omandatud töövõimetuspension ja hüvitis.

90 Teiseks hõlmab ilma ühegi muu täpsustuseta otsuse nr 3/80 artikli 2 esimene taane oma kohaldamisalasse Türgi töötajad, „kelle suhtes on kehtinud" ühe või mitme liikmesriigi õigusaktid, samas kui seoses nende töötajate pereliikmetega nõuab artikli 2 teine taane, et need pereliikmed „elavad ühe liikmesriigi territooriumil".

91 Lisaks muudaks määruse nr 1408/71 alusel praegu kehtiva mitteosamakseliste erihüvitiste korra kohaldamine otsuse nr 3/80 raames nimetatud otsust, kuigi selline pädevus on assotsiatsioonilepingu artikli 8 ja 22 kohaselt üksnes assotsiatsiooninõukogul.

92 Lõpuks tuleb nentida, et põhikohtuasja kostjad naasid Türki pärast töövõimetuks jäämist vastuvõtvas liikmesriigis.

93 Vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale ei saa Türgi kodanik, kes tegutses liikmesriigi seaduslikul tööturul assotsiatsiooninõukogu, mis asutatud assotsiatsioonilepinguga, 19. septembri 1980. aasta otsuse nr 1/80 assotsiatsiooni arengu kohta artikli 6 tähenduses, tuletada sellest otsusest õigust jätkata selle liikmesriigi

territooriumil elamist pärast temaga toimunud tööõnnetust, mis tõi kaasa tema püsiva töövõimetuse, jättes ta lõplikult tööturult kõrvale (vt 6. juuni 1995. aasta otsus kohtuasjas C-434/93: Bozkurt, EKL 1995, lk I-1475, punkt 42).

94 Sellistel asjaoludel ei saa õigustatult väita, et asjaomased isikud lahkusid vastuvõtva liikmesriigi territooriumilt omal tahtel ja ilma seaduslike põhjusteta ning selline käitumine tõi kaasa EMÜ-Türgi assotsiatsioonist tulenevate õiguste kaotuse (vt eelkõige 4. veebruari 2010. aasta otsus kohtuasjas C-14/09: Genc, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, punkt 42).

95 Seetõttu ei saa sellist endiste Türgi võõrtöötajate olukorda, nagu on kõne all põhikohtuasja kostjate puhul, kus nad naasid Türki pärast seda, kui nad kaotasid vastuvõtvas liikmesriigis elamise õiguse seal töövõimetuks jäämise tõttu, võrrelda lisaprotokolli artikli 59 kohaldamiseks liikmesriigi kodanike olukorraga, kuna neil on õigus liikmesriikide territooriumil vabalt liikuda ja elada ning neil säilib elamisõigus liikmesriigis, kes neile kõnealuse hüvitise määras, seega saavad nad esiteks teha valiku selle liikmesriigi territooriumilt lahkuda, kaotades seeläbi selle hüvitise, ning teiseks saavad nad iga hetk asjaomasesse liikmesriiki tagasi pöörduda (vt analoogia alusel 18. juuli 2007. aasta otsus kohtuasjas C-325/05: Derin, EKL 2007, lk I-6495, punkt 68, ning 22. detsembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-303/08: Bozkurt, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, punkt 45).

96 Kõiki eelnevaid kaalutlusi arvesse võttes tuleb teisele küsimusele vastata, et otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 esimest lõiku tuleb tõlgendada selliselt, et sellistel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on sellega vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis nagu TW artikkel 4a lõpetavad sellise hüvitise maksmise nagu täiendav hüvitis, mida antakse siseriiklike õigusaktide alusel, endistele Türgi võõrtöötajatele, kuna nad naasid Türki asjaolu tõttu, et nad kaotasid vastuvõtvas liikmesriigis elamise õiguse seal töövõimetuks jäämise tagajärjel.

Kolmas küsimus

97 Kolmas eelotsustetaotluse esitanud kohtu küsimus puudutab sisuliselt sellises olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, sellise võrdse kohtlemise põhimõtte mõju, nagu on sätestatud assotsiatsioonilepingu artiklis 9, mis keelab igasuguse kodakondsuse alusel diskrimineerimise, „ilma et see mõjutaks erisätteid, mis võidakse [assotsiatsiooninõukogu poolt] vastu võtta [sama lepingu] artikli 8 kohaldamiseks".

98 Euroopa Kohtu praktika kohaselt otsuse nr 3/80 artikli 3 lõige 1 vaid rakendab ja täpsustab sotsiaalkindlustuse valdkonnas assotsiatsioonilepingu artiklis 9 sätestatud kodakondsuse alusel mittediskrimineerimise põhimõtet (vt eespool viidatud kohtuotsus Sürül, punkt 64; 14. märtsi 2000. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-102/98 ja C-211/98: Kocak ja Örs, EKL 2000, lk I-1287, punkt 36, ning 28. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-373/02: Öztürk, EKL 2004, lk I-3605, punkt 49).

99 Nagu nähtub omakorda selle sätte enda sõnastusest, kohaldatakse otsuse nr 3/80 artikli 3 lõiget 1, „arvestades käesoleva otsuse erisätteid".

100 Sama otsuse artikli 6 lõike 1 esimene lõik kujutab endast sellist erisätet, mille ulatuse osas tegi Euroopa Kohus otsuse juba esimese ja teise küsimuse raames.

101 Eelnevast lähtuvalt tuleb kolmandale küsimusele vastata, et assotsiatsioonilepingu artikkel 9 ei ole kohaldatav sellise olukorra suhtes, nagu on kõne all põhikohtuasjas.

Kohtukulud

102 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

1. **Assotsiatsiooninõukogu 19. septembri 1980. aasta otsuse nr 3/80 (mis käsitleb Euroopa ühenduste liikmesriikide sotsiaalkindlustussüsteemide kohaldamist Türgi töötajate ja nende pereliikmete suhtes) artikli 6 lõike 1 esimest lõiku tuleb tõlgendada selliselt, et sellel on vahetu õigusmõju, nii et Türgi kodanikud, kelle suhtes see säte kohaldub, saavad liikmesriikide kohtutes sellele sättele tugineda, taotlemaks sellega vastuolus olevate siseriiklike normide kohaldamata jätmist.**

2. **Otsuse nr 3/80 artikli 6 lõike 1 esimest lõiku tuleb tõlgendada selliselt, et sellistel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on sellega vastuolus siseriiklikud liikmesriigi õigusnormid nagu 6. novembri 1986. aasta täiendavate hüvitiste seaduse (Toeslagenwet) artikkel 4a, mis lõpetab sellise hüvitise maksmise nagu töövõimetuspensioni täiendav hüvitis, mida antakse siseriiklike õigusaktide alusel, endistele Türgi võõrtöötajatele, kuna nad naasid Türki asjaolu tõttu, et nad kaotasid vastuvõtvas liikmesriigis elamise õiguse seal töövõimetuks jäämise tagajärjel.**

3. Lepingu, millega loodi assotsiatsioon Euroopa Majandusühenduse ja Türgi vahel ning millele kirjutasid 12. septembril 1963 Ankaras alla ühelt poolt Türgi Vabariik ning teiselt poolt EMÜ liikmesriigid ja ühendus ning mis sõlmiti, kiideti heaks ja kinnitati ühenduse nimel nõukogu 23. detsembri 1963. aasta otsusega 64/732/EMÜ, artikkel 9 ei ole kohaldatav sellise olukorra suhtes, nagu on kõne all põhikohtuasjas.

Allkirjad